

на принципы образования для устойчивого развития, обеспечивает продвижение образования для устойчивого развития в профессиональной подготовке учителя биологии. В целом рассматриваемый проект стандарта ориентирован на образование для устойчивого развития. Однако он требует дополнения в части программных результатов обучения, которые способны оценить уровень подготовки будущих учителей биологии к реализации функций образования для устойчивого развития и сквозной линии «Экологическая безопасность и устойчивое развитие».

Ключевые слова: образование для устойчивого развития, стандарт высшего образования, подготовка учителей биологии, компетентности учителя биологии.

Koreneva I. M. Competences of biology teachers: review from the standpoint of education for sustainable development

The article analyzes the project of the higher education standard on the specialty 014.05 "Secondary Education (Biology)" in terms of its potential for the formation of future competences of biology teachers with regard to education for sustainable development. It has established that the proposed complex of general competences of future biology teachers can be considered as the basis for forming a common culture of personality on the values of sustainable development and the grounds for forming the ability to realize the functions of education for sustainable development in the process of professional activities. Among the special (subjective) competences, the standard stipulates the following: "Ability to understand and implement the strategy of sustainable development in the process of educating and upbringing students". This particular competence reflects the content of sustainable development, directs the future preparation of biology teachers to the principles of education for sustainable development, and provides for the promotion of the ESD in the professional training of a biology teacher. In general, analyzed draft standard of the project is oriented towards education for sustainable development. However, there is the need for supplementing in terms of programmatic learning outcomes that are able to assess the level of training of future biology teachers for the implementation of the functions of education for sustainable development and the cross-cutting line of "Environmental safety and sustainable development".

Key words: education for sustainable development, standard of higher education, preparation of teachers of biology, competence of teacher of biology.

УДК 378.37.159.9

Кравчинська Т. С.

ПСИХОДІАГНОСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ РАЙОННИХ (МІСЬКИХ) МЕТОДИЧНИХ КАБІНЕТІВ (ЦЕНТРІВ)

У статті розкрита методична база психодіагностичного дослідження показників професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів). Під час проведення дослідження було обґрунтовано показники та рівні професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) у процесі професіогенезу відповідно до критеріїв їхнього професійного розвитку – когнітивного, праксеологічного, мотиваційного, які, на наш погляд, найповніше розкривають сутність професійного розвитку методичних працівників у умовах неперервної післядипломної освіти. Подано методичну базу дослідження, методики виміру яких повністю розкривають критерії та показники професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) у вимірі сучасного суспільства.

Ключові слова: методичні працівники, професійний розвиток, психодіагностичні методики, післядипломна освіта.

Актуальність визначеної проблеми професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) зумовлюється швидкими процесами реформування освітньої галузі та реформою децентралізації, які потребують сучасних технологій впровадження нового змісту освіти. У зв'язку з цим виникає необхідність у підготовці висококваліфікованих педагогічних працівників у процесі підвищення кваліфікації, які готові до впровадження сьогоденних реформ.

Важливим чинником ефективного впровадження Концепції «Нова українська школа» виступає високий рівень професійної компетентності методичних працівників, тому значним науковим і практичним питанням є психодіагностичні засади вивчення професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів).

Проблему професійного розвитку педагогів вивчали філософи, педагоги, психологи. У працях науковців Н. І. Клокар, В. І. Маслова, В. В. Олійника, В. І. Пуцова, В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник, Т. М. Сорочан та інших висвітлені проблеми післядипломної педагогічної освіти взагалі й теорії та практики навчання фахівців у системі підвищення кваліфікації зокрема [7–9]. Питання розвитку професійного шляху фахівців є предметом дослідження вчених В. Сластьоніна, Н. Кузьміної, В. Шадрікова, Е. Зеєра, Т. Кудрявцевої та інших, які професіоналізацію розглядають як процес становлення фахівця, ступінь розвиненості його професійних якостей та один із векторів розвитку особистості.

Метою статті є пошук і визначення психодіагностичних методик вивчення професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів), які найповніше розкривають критерії та показники їхнього професійного розвитку.

На першому етапі нашого дослідження було вивчено поняття «професіогенез», «професійний розвиток» і здійснено аналіз етапів професіогенезу методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) з урахуванням сформованості професійних установок на кожному з них [3; 5]. Адже на професійний розвиток методичних працівників сьогодні впливає безліч об'єктивних факторів (історичних, економічних, політичних тощо), відповідно, необхідне постійне оновлення науково-теоретичного надбання для формування обґрунтованих пропозицій щодо покращення впливу на професійний розвиток і становлення педагогів у системі неперервної післядипломної освіти.

Таким чином, професіогенез – це поступовий, планомірний, багатомірний, безперервний процес досягнення високого рівня професіоналізму, який забезпечує професійну ідентичність, що сприяє цілісності особистості та задоволенню потреб суспільного розвитку у тριάді «особистість – діяльність – соціум» [3; 7; 11]. Професійний розвиток – це процес неперервного руху до найвищого професійно-особистісного рівня, який передбачає цілісне та результативне перетворення досвіду шляхом подолання суперечностей у професійно-діяльнісній та індивідуально-особистісній сферах, удосконалення педагогічної майстерності протягом усього життя, а вершиною цього є досягнення найвищого рівня професіогенезу – педагогічної майстерності, акме професіоналізму [3; 7].

На другому етапі дослідження було визначено критерії, показники та рівні професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) [4; 5].

Узагальнення психолого-педагогічного досвіду дозволило визначити такі критерії професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів): когнітивний, праксеологічний, мотиваційний. Зазначені критерії характеризуються такими показниками:

– когнітивний критерій: професійно-педагогічна компетентність, що передбачає комплексне поєднання ґрунтовних, систематичних знань, умінь, навичок, професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій; продуктивність професійно-педагогічної діяльності; інноваційність, що уможливлює визначення рівня технологічної культури, якості упровадження в систему роботи інноваційних підходів, технологій, методів, прийомів та ін.;

– праксеологічний критерій: сформованість професійного вміння, емоційна стійкість, самоконтроль, самостійність, товарицькість, усвідомленість, чутливість тощо;

– мотиваційний критерій: мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації, співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивації, потреба у саморозвитку, самооцінці досягнень, задоволеності своїми досягненнями [4].

Наступним етапом нашого дослідження є визначення психодіагностичних методик для вивчення професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів). Визначаючи психодіагностичні методики для вивчення професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів), спиратимемося на розробки В. В. Сидоренко [7] та розробку колективу спільної лабораторії психології професіоналізму ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України та Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти під науковим керівництвом О. І. Бондарчук [1], а також методики, що вже існують, та їх модифікації щодо вивчення професійного розвитку педагогічних працівників.

Отже, відповідні методики діагностики показників професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) зазначено в табл. 1.

Здійснений аналіз наукової літератури дав змогу виокремити вищезазначені психодіагностичні методики, які, на нашу думку, якнайповніше розкривають критерії та показники професійного розвитку методич-

Таблиця 1

Методична база дослідження показників професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів)

Критерії та показники професійного розвитку	Методики виміру
Когнітивний: професійно-педагогічна компетентність; продуктивність професійно-педагогічної діяльності; інноваційність	Методика на визначення рівня професійної компетентності педагога [7]; Методика виявлення рівня педагогічної майстерності [10]; Методика «Креативний потенціал» [1].
Праксеологічний: емоційна стійкість; партнерська взаємодія та професійне спілкування; емпатія	Методика на визначення рівня емоційної стабільності і здатності до керування психічним самопочуттям [7]; Методика на виявлення стилю взаємодії у професійній діяльності [1]; Методика на визначення рівня емпатії [6].
Мотиваційний: інтереси, цінності; співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивації; саморозвиток у професійній діяльності	Методика М. Рокича «Ціннісні орієнтації» [1]; Методика на визначення рівня мотивації професійно-педагогічної діяльності [2]; Методика «Здатність педагога до саморозвитку» [1].

них працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів), тому що показники – це конкретизація виділених критеріїв професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) за певними ознаками, що відбивають сучасні навички здійснення професійно-педагогічної діяльності та її результативність [8]. Відповідно, критерії та показники визначено й охарактеризовано таким чином, що вони висвічують структурно-функціональні та змістові компоненти процесу професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) у системі післядипломної освіти. У свою чергу, зміст критеріїв і показників професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) показує динаміку особистості педагога як суб'єкта діяльності, ступінь оволодіння професійним змістом, засобами, методами вирішення сучасних професійних завдань [5].

Критеріями професійного розвитку методичних працівників районних методичних кабінетів є, у першу чергу, сформованість відповідних видів компетентностей, мотивація самовдосконалення, результативність виконання фахових завдань, а саме: когнітивний (характеризується науковими, методичними, психолого-педагогічними, мовленнєвими, інформаційними й інноваційними знаннями, необхідними для професійного розвитку методичних працівників районних методичних кабінетів); праксеологічний (характеризується професійно необхідними вміннями й особистісними якостями методистів районних методичних кабінетів); мотиваційний (розкриває внутрішні та зовнішні позитивні мотиви участі методичних працівників районних методичних кабінетів у професійній діяльності з постійним підвищенням і вдосконаленням свого професійного рівня) [4]. Розуміння закономірностей професійного розвитку є основою розвитку післядипломної педагогічної освіти, визначення змісту, методів для навчання педагогічних працівників не лише з урахуванням стажу, категорії, а й з урахуванням наявного професіоналізму.

Висновки. Таким чином, визначення методичної бази психодіагностичного дослідження показників професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) надало можливість виокремити методики виміру, які повністю розкривають критерії та показники професійного розвитку методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) у сучасному суспільстві. Подальшим у нашому дослідженні буде проведення діагностування методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів) і формування висновків дослідження.

Використана література:

1. Бондарчук О. І. Комплекс психодіагностичних методик дослідження професіоналізму педагогічних працівників / [О. І. Бондарчук, Т. М. Гавлітіна, Л. М. Смольська, В. М. Вронська]. – Київ-Рівне, 2017. – 24 с.
2. Бордовская Н. В. Педагогика : [учебник] / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – Санкт-Петербург : Издательство «Питер», 2000. – 304 с.
3. Кравчинська Т. С. Етапи професіогенезу методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства / Т. С. Кравчинська // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». – Херсон, 2016. – Вип. 70. – Т. 2. – С. 66–69.
4. Кравчинська Т. С. Критерії професійного розвитку методистів районних методичних кабінетів у вимірі сучасного суспільства / Т. С. Кравчинська // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи : зб. наук. пр. / [ред. кол. Л. Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – Київ, 2016. – Вип. 1 (12). – С. 138–144.
5. Кравчинська Т. С. Показники та рівні професійного розвитку методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) у вимірі сучасного суспільства / Т. С. Кравчинська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – Вип. 29 (39). – 2017. – С. 11–14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pedtvor.npu.edu.ua/index.php/arkhiv-vipuskiv#vypusk-№29-39-2017-p>.
6. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога : [учеб. пособ.] / Е. И. Рогов. – Москва : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2002. – Кн. 2 : Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приемы и упражнения. – 480 с.
7. Сидоренко В. В. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти : дис. ... док. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. В. Сидоренко. – Київ, 2013. – 486 с.
8. Скрипник М. І. Дослідження проблем професіоналізму науково-педагогічних працівників у андрагогії / М. І. Скрипник // Проблеми освіти. – 2015. – № 83. – Ч. II. – С. 194–199.
9. Сорочан Т. Професійна діяльність андрагогів: сучасний погляд / Т. Сорочан // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2008. – № 4. – С. 27–32.
10. Уруський В. І. Педагогічна діагностика: методичні рекомендації / укл. В. І. Уруський. – Тернопіль, 2012. – 129 с.
11. Цільмак О. М. Визначення поняття «професіогенез» / О. М. Цільмак // Професійне становлення особистості : матеріали П'ятої всеукр. наук.-практ. конф., (Одеса, 15 лютого 2013 р.). – 2013. – С. 57–60.

References:

1. Bondarchuk O. I. (2017) Kompleks psykhodiahnostychnykh metodyk doslidzhennya profesionalizmu pedahohichnykh pratsivnykiv / [O. I. Bondarchuk, T. M. Havlitina, L. M. Smolska, V. M. Vronska]. – Kyiv-Rivne. – 24 s. [in Ukrainian].
2. Bordovskaya N. V. (2000) Pedagogika : [uchebnik] / N. V. Bordovskaya, A. A. Rean. – Sankt-Peterburg : Izdatelstvo «Piter». 304 s. [in Russian].
3. Kravchynska T. S. (2016) Etapy profesiohenezu metodystiv rayonnykh metodychnykh kabinetiv u vymiri suchasnoho suspilstva / T. S. Kravchynska // Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohichni nauky». – Kherson. – Vyp. 70. – T. 2. – S. 66–69. [in Ukrainian].

4. Kravchynska T. S. (2016) Kryteriyi profesiynoho rozvytku metodystiv rayonnykh metodychnykh kabinetiv u vymiri suchasnoho suspilstva / T. S. Kravchynska // Osvita doroslykh: teoriya, dosvid, perspektyvy : zb. nauk. pr. / [red. kol. L. B. Lukyana (holova) ta in.]; In-t ped. osvity i osvitydoroslykh NAPN Ukrayiny. – Kyiv. – Vyp. 1 (12). – S. 138–144. [in Ukrainian].
5. Kravchynska T. S. (2017) Pokaznyky ta rivni profesiynoho rozvytku metodystiv rayonnykh (miskykh) metodychnykh kabinetiv (tsentriv) u vymiri suchasnoho suspilstva / T. S. Kravchynska // Naukovyy chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 16. Tvorchya osobystist uchytylya: problemyteoriyi i praktyky. – Vyp. 29 (39). – S. 11–14. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.pedtvor.npu.edu.ua/index.php/arkhiv-vipuskiv#vypusk-№29-39-2017-r>. [in Ukrainian].
6. Rogov Ye. I. (2002) Nastolnaya kniga prakticheskogo psikhologa : [ucheb. posob.] / Ye. I. Rogov. – Moskva : Izd-vo VLADOS-PRESS. – Kn. 2 : Rabota psikhologa so vzroslymi. Korrektsionnyye priyemy i uprazhneniya. – 480 s. [in Russian].
7. Sydorenko V. V. (2013) Teoretychni i metodychni zasady rozvytku pedahohichnoyi maysternosti vchytelya ukrayinskoyi movy i literatury v systemi pislyadyplomnoyi osvity : dys. ... dok. ped. nauk : 13.00.04 / V. V. Sydorenko. – Kyiv. – 486 s. [in Ukrainian].
8. Skrypnyk M. I. (2015) Doslidzhennya problem profesionalizmu naukovopedahohichnykh pratsivnykiv u andrahohitsi / M. I. Skrypnyk // Problemy osvity. – № 83. – Ch. II. – S. 194–199. [in Ukrainian].
9. Sorochan T. (2008) Profesiyna diyalnist andrahohiv: suchasnyy pohlyad / T. Sorochan // Dyrektor shkoly, litseyu, himnaziyi. – № 4. – S. 27–32. [in Ukrainian].
10. Urusky V. I. (2012) Pedahohichna diahnozyka: metodychni rekomendatsiyi / ukl. V. I. Urusky. – Ternopil. – 129 s. [in Ukrainian].
11. Tsilmak O. M. (2013) Vyznachennya ponyattya «profesiohenez» / O. M. Tsilmak // Profesiynne stanovlennya osobystosti : materialy Pyatoyi vseukr. nauk.-prakt. konf., Odesa. – S. 57–60. [in Ukrainian].

Кравчинская Т. С. Психодиагностическое исследование профессионального развития методических работников районных (городских) методических кабинетов (центров)

В статье раскрыта методическая база психодиагностического исследования показателей профессионального развития методических работников районных (городских) методических кабинетов (центров). В ходе проведенного исследования были обоснованы показатели и уровни профессионального развития методических работников районных (городских) методических кабинетов (центров) в процессе профессиогенеза в соответствии с критериями их профессионального развития – когнитивного, праксеологического, мотивационного, которые, на наш взгляд, наиболее полно раскрывают сущность профессионального развития методических работников в условиях непрерывного последипломного образования. Подано методическую базу исследования, методики измерения которых полностью раскрывают критерии и показатели профессионального развития методических работников районных (городских) методических кабинетов (центров) в измерении современного общества.

Ключевые слова: *методические работники, профессиональное развитие, психодиагностические методики, последипломное образование.*

Kravchinska T. S. Psychodiagnostic research of professional development of methodological employees of district (local) methodical offices (centers)

The methodical basis of psychodiagnostic research of indicators of professional development of methodical employees of district (city) methodical offices (centers) is disclosed in the article. During the research, the indicators and levels of professional development of methodical employees of district (city) methodical offices (centers) in the process of professiogenesis were substantiated in accordance with the criteria of their professional development – cognitive, praxeological and motivational, which in our opinion, most fully reveal the essence of the professional development of methodologists in conditions of continuous postgraduate education. The methodical basis of the research, methods of measurement of which reveal completely the criteria and indicators of professional development of methodical employees of district (city) methodical offices (centers) in the dimension of modern society are given.

Key words: *methodical employees, professional development, psychodiagnostic techniques, postgraduate education.*